

13.9.2013

2400/2013/1442

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

oikeusministerio@om.fi

Oikeusministeriön 11.7.2013 päivätty lausuntopyyntö; OM 15/41/2011, OM016:00/2012

KESKUSRIKOSPOLIISIN LAUSUNTO RIKOSLAIN 20 LUVUN MUUTTAMISTA KOSKEVASTA HALLITUKSEN ESITYKSEN LUONNOKSESTA

Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö on viitekohdassa mainitulla lausuntopyynnöllään pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta, joka koskee rikoslain 20 luvun muuttamista. Luonnos liittyy vuonna 2012 valmistuneeseen arviomuistioon "Raiskausrikosten lainsäädännölliset muutostarpeet".

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan rikoslain 20 lukua muutettavaksi. Nykyisen 20 luvun 3 §:ssä oleva pakottamisena sukupuoliyhteyteen rangaistavien tekojen sääntely sijoitettaisiin 20 luvun 1 §:ään sen muutetuksi 3 momentiksi. Vastaavasti 3 § kumottaisiin. Samalla lievimpiä raiskauksen tekemuotoja koskevan säännöksen soveltamisalaa rajoitettaisiin merkittävästi. Säännös ei soveltuisi, jos teossa on käytetty väkivaltaa. Rangaistusasteikkoa muutettaisiin lievimpien tekemuotojen osalta niin, että nykyinen asteikko kiristyisi ulottumaan neljästä kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta. Perustekomuodon mukaisen raiskauksen rangaistusasteikko olisi edelleen vankeutta yhdestä vuodesta kuuteen vuoteen.

Ehdotuksen mukaan 2 §:n mukaisena törkeänä raiskauksena rangaistaisiin jatkossa myös raiskauksista, joissa kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi.

Ehdotuksessa ehdotetaan 20 lukuun lisättäväksi uusi rangaistussäännös 5a § seksuaalisesta häirinnästä. Siitä rangaistaisiin sakkorangaistuksella sitä, joka koskettelemalla tai muulla siihen vakavuudeltaan rinnastettavalla tavalla tekee toiselle teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Rangaistussäännös olisi toissijainen. Säännös kattaisi lähinnä sellaisia tekoja, joiden tekijöitä on tähän asti teon tosiasiallista luonnetta vastaamattomasti rangaistu esimerkiksi kunnianloukkauksesta tai pahoinpitelystä.

Rikoslain 20 luvun 10 §:ää muutettaisiin niin, että sukupuoliyhteyden määritelmä kattaisi myös esineellä tai muulla ruumiinosalla kuin miehen sukupuolielimellä tehtävän seksuaalisen tunkeutumisen toisen peräaukkoon. Säännöksessä asia ilmaistaisiin käyttämällä muotoilua "sukupuolielimellä tehtävää tai siihen rinnastettavaa --".

Syyteoikeutta koskevaa 11 §:ää muutettaisiin niin, että lähes kaikki seksuaalirikokset olisivat vastaisuudessa virallisen syytteen alaisia rikoksia. Asianomistajarikokseksi jäisi vain kahdeksantoista vuotta täyttäneeseen henkilöön kohdistunut seksuaalinen häirintä. Lisäksi syyttäjän mahdollisuus jättää syyte nostamatta, jos raiskauksen täysi-ikäinen asianomistaja omasta vakaasta tahdostaan on sitä pyytänyt, poistettaisiin kumoamalla toimenpiteistä luopumista koskeva 12 §.

Keskusrikospoliisin lausunto

Keskusrikospoliisi lausuu yleisellä tasolla, että luonnoksessa esitetyt muutokset ja lisäykset ovat lähtökohtaisesti perusteltuja ja toivottuja. Keskusrikospoliisi esittää seuraavassa vielä kuitenkin muutamia huomioita käsiteltävästä luonnoksesta.

Seksuaalirikoksissa on kyse ennen kaikkea seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaamisesta, ei niinkään väkivallasta. Seksuaalirikoksiin liittyy silti usein myös väkivaltaa. Itsemääräämisoikeus voidaan kuitenkin murtaa muillakin tavoin, kuten rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentista ja 4 §:stä ilmenee. Tästä näkökulmasta on oleellista, että ehdotettu uusi 1 §:n 3 momentti koskee muita privilegiointiperusteita kuin väkivallan vähäisyyttä.

Törkeää raiskausta koskevan säännöksen soveltaminen alle 18-vuotiaaseen lapseen kohdistuneeseen raiskaukseen on perusteltu muutos erityisesti rikoksen vahingollisuuden ja vaarallisuuden näkökulmasta. Myös sukupuoliyhteyden määritelmän laajennus on tarpeellinen.

Seksuaalisen häirinnän kriminalisointia puoltavat useat ehdotuksessa esitetyt seikat. Kriminalisointi selkiyttäisi rikosoikeudellista järjestelmää ja korostaisi seksuaalisen häirinnän moitittavuutta. Kriminalisoinnin myötä pahoinpitely- ja kunnianloukkausrikoksina nyt käsiteltävät seksuaalisluonteiset teot siirtyisivät oman tunnusmerkistönsä alle. Uusi kriminalisointi asettaa myös haasteita etenkin säännöksen muotoiluun liittyen; miten säännöksestä saadaan riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Ehdotetun säännöksen muotoilu "--tai muulla siihen vakavuudeltaan rinnastettavalla tavalla" voi sinänsä olla riittävä, mikäli sen sisältöä avataan enemmän yksityiskohtaisissa perusteluissa. Perusteluissa olisi hyvä tuoda esille esimerkiksi se, että seksuaalista häirintää voi tietyissä tilanteissa olla henkilön ulkoisten ominaisuuksien kommentointi. Lisäksi huomio kiinnittyy ilmaisuun "painokkaat ehdotukset sukupuoliyhteydestä". Miksi ehdotuksilta vaaditaan nimenomaisesti painokkuutta? Tekijän ja kohteena olevan henkilön suhteesta riippunee, minkälaista painokkuutta ehdotukselta vaaditaan, jotta sen katsotaan täyttävän tunnusmerkistön.

Syyteoikeutta koskeva muutos on perusteltu. Seksuaalirikokset ovat vakavia rikoksia, joiden moitittavuus korostuu myös tätä kautta. Kaikkien seksuaalirikosten siirtäminen virallisen syytteen alaisiksi antanee myös tällaisten rikosten asianomistajille viestin, että kyseessä on yleisesti paheksuttava rikos eikä asianomistajan oma yksityinen häpeä. Seksuaalinen häirinnän pitäminen asianomistajarikoksena on ehdotuksessa esitetyistä syistä perusteltua.

Toimenpiteistä luopumista koskevan pykälän poistaminen on lähtökohtaisesti perusteltu ajatus etenkin, jos se vähentää mahdollisuutta asianomistajan epäasialliseen painostukseen. Toisaalta asianomistajan vakaalle ja ennen kaikkea vapaasti muodostetulle tahdolle pitäisi seksuaalirikosten käsittelemisen yhteydessä antaa erityistä painoarvoa. Seksuaalirikoksissa on kysymys itsemääräämisoikeuden perustavanlaatuisesta loukkaamisesta. Asianomistaja voi pahimmillaan kokea rikosprosessin jatkumisen vastoin tahtoaan uutena itsemääräämisoikeuteensa kohdistuvana loukkauksena. On myös mahdollista, että asianomistaja jättää rikoksen kokonaan ilmoittamatta, koska hän ei voi halutessaan enää vaikuttaa asian etenemiseen.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö

Tero Kurenmaa

Rikostarkastaja

Markus Välimäki